

Chovatelé v Železných horách sází na mléko

Pro Zemědělské družstvo Maleč je produkce mléka klíčovou disciplínou živočišné výroby. Při dvojitým dojení denně chovatelé dosahují od produkčního stáda se šesti sty dojnícemi českého strakatého skotu průměrnou užitkovost 28 litrů, respektive 24 litrů na ustájenou krávu. Ročně tak dodají přes odbytové mlékařské družstvo Morava do Tatry, a. s., Hlinsko, okolo pěti milionů litrů mléka. Momentálně s obsahem složek na úrovni 4 % tuku a 3,65 % bílkovin, což se nevyvíká dlouhodobému průměru.

Zemědělské družstvo Maleč hospodaří na severozápadním okraji Českomoravské vrchoviny v oblasti CHKO Železné hory v nadmořské výšce od 400 do 650 m, s ročním úhrnem srážek 740 mm a průměrnou roční teplotou 6,17 °C. Z obhospodařované výměry 1889 ha zemědělské půdy, z níž je 1350 orné půdy a 400 ha luk, má 1300 ha v chráněné krajinné oblasti a dalších 700 ha v pásmu hygienické ochrany vod.

Klasická zemědělská produkce

V rámci provozované klasické zemědělské produkce se v rostlinné výrobě zaměřují na pěstování tržních i krmných plodin. Vedle řepky ozimé, máku a v poslední době i trav a jetele na semeno malečtí zobchodují také kmín kořený dvouletý, který je již pětáctilet let jejich tradiční komoditou. Pro účely krmivové základny pak mají v osevním plánu obilniny (pšenice, ječmen, tritikale), kukuřici na siláž, jeteloviny a luskobilné směsky.

Jak již bylo uvedeno v úvodu, živočišnou výrobu má zemědělské družstvo postavenou na produkci mléka. Produkční stádo tvořené 600 dojnícemi českého strakatého skotu je ustájeno ve dvou stájích na farmě v Dolní Lhotce, která má od roku 1983 statut šlechtitelského chovu. Odchovanými jalovičkami doplňují chov a udržují tak uzavřený oběh stáda, které je prosté IBR (infekční bovinní rino-tracheitida) a BVD (bovinní virová diarrhoea). Býčky vykrmují v dceřiné společnosti Malečská zemědělská, s. r. o. Ke středisku dojeného skotu patří i bioplynová stanice, kde se efektivně zhodnocují nespoteřovaná objemná krmiva a kejda. Vyrobenou elektrickou energii i odpadní teplo

Ve využívané rybinové dojárně se najednou podojí osmadvacet dojnic

družstvo následně využívá k chodu celého střediska.

Druhým segmentem živočišné prvovýroby je chov prasat, přičemž původní kombinaci křížení bílého ušlechtilého s dalšími plemeny nahradila genetika PIC. Podle slov managementu podniku tento krok přinesl zlepšení jak v reprodukci, tak i ve výkrmu.

Zbývá snad jen dodat, že zajištění skladovací kapacity jaderných krmiv a pokrytí potřeby krmných směsí pro všechny

kategorie skotu a prasat plně zajišťuje posklizňová linka a výrobní krmných směsí s ročním objemem výroby 3500 tun, která je nyní v rekonstrukci.

Výroba objemných krmiv

Ve výrobě objemných krmiv lze sice v podniku najít rezervy, nicméně základní principy mají dobře zvládnuté. Protože větší podíl výměry určené k senážování se nachází v údolí řeky Doubravky, kde je vegetační kryt

Krávy leží na matracích nastýlaných štípanou slámou s vápencem

a vyšší vlhkost, sklizeň píce je komplikovanější.

Rozsah výměry využívané pro výrobu tohoto objemného krmiva letos zmenšila i divoká prasata, a tak bylo nutné navýšit podíl senážované píce na orné půdě. Útokem divočáků postižené pozemky posloužily alespoň k výrobě sena, kterého tak mají dostatek.

„Na loukách senážujeme zpravidla od začátku května s ohledem na fenofázi trav, přičemž v porostu převažují jílky a další kulturní traviny. Ročně uděláme dvě až tři seče. Letošní rok je z hlediska objemu srážek průměrný. Velmi dobrý výnos ukázaly první seče jetelů na začátku června, které jsme se záměrem maximálního využití vlastních zdrojů bílkovinných krmiv sklízeli z větší výměry. Na části výměry pěstujeme také luskovinoobilné směsky s tím, že od letošního roku jsme nahradili oves v kombinaci s hrachem ječmenem, který má lepší živinové parametry. Pokud se týká vyprodukovaného objemu senáží, šesti tisíci tunami stačíme pokrýt nejen výživu zvířat, ale i zásobit bioplynovou stanicí o výkonu 250 kW,“ prozradil na úvod hlavní zootechnik Zemědělského družstva Maleč Ing. Jan Lácha. Pro zajištění krmivové základny pro skot má nezastupitelnou úlohu kukuřice. Kukuřici na zrno v podniku standardně nedělají, jen výjimečně, pokud mají dostatečný objem hmoty k silážování. Ročně zde vyrobí okolo šesti tisíc tun kukuřičné siláže, kterou skladují v silážních žlabech a také ve vacích.

„Loňské sucho se negativně odrazilo také na kvalitě kukuřičných siláží, které ani po deseti měsících konzervace nemají kvůli malému narušení zasušených kukuřičných zrn požadovanou stravitelnost škrobu. Při kontrolních

měřeních je ve vzorcích trusu (lejna) od krav vysoký podíl nestráveného kukuřičného zrna. Přitom na vrchním sítu, kde zůstane asi 13 % hmotnostního podílu ze vzorku, připadají až 3 % na nestrávené nejhrubší části kukuřičného zrna. To prakticky znamená, že krávy dostanou v krmné dávce méně energie. Řešíme to vyšším podílem kukuřičného šrotu ve směsi. V sestavené TMR pak vyšší sušinu v letních měsících upravujeme vlhčením, a to jedním litrem vody na kus a den. Vzhledem k dosavadnímu průběhu počasí s četnými bouřkami letos očekáváme dobrou sklizeň kukuřice,“ dodal zookonzultant společnosti VVS Verměřovice, s. r. o., Ing. Tomáš Fák, který od letošního roku v družstvu dohlíží na výživu dojnic.

K tomu je třeba dodat, že spolupráce družstva s výživářskou společností z Pardubického kraje nestojí jen na dodávce minerálních směsí a vitamínových doplňků a dalších krmivářských produktů, ale zahrnuje také výpočty krmné dávky pro všechny kategorie skotu, již zmiňované poradenství při výrobě objemných krmiv, vyhodnocování dat z kontroly užítkovosti, ekono-

Ing. Jan Lácha (vpravo) tvoří s Ing. Tomášem Fákem sehraný tým

mické analýzy ve vztahu k ekonomice výroby mléka a hledání rezerv s návrhem opatření na zlepšení.

Fázová výživa

Aktuální počet šesti set dojnic nachází útočiště ve dvou produkčních stájích (s ustájovací kapacitou pro 360 a 240 dojnic) na farmě v Dolní Lhotce. V rámci fázové výživy na farmě připravují čtyři krmné dávky, a to pro krávy na vrcholu a na konci laktace, dále pro suchostojné a v přípravě na porod.

„Plánujeme ještě pátou krmnou dávku pro skupinu krav v rozdoji. Optimalizací krmné dávky a stálým dozorem zdravotního stavu v oddělené skupině krav v rozdoji si slibujeme bezproblémové zvládnutí období puerperia, od něhož se odvíjí celý další průběh laktace a reprodukčního cyklu,“ vysvětlil hlavní zootechnik.

Krávy na vrcholu laktace mají TMR spočítanou na příjem 23 kg sušiny, přičemž v krmné dávce je 20 kg kukuřičné siláže, 18 kg travní senáže, 9,2

kg produkční směsi (se zastoupením 27,5 % pšenice, 38 % řepky, 14 % ječmene, 2 % minerální směsi, 15 % kukuřičného šrotu a po jednom procentu sody, soli a vápence, 0,5 % močoviny jako zdroj dusíku, když není v krmné dávce jetel a v bachoru je dostatek pohotové energie), dále jeden kilogram melasy s glycerolem, 4 kg pivovarského mláta, 0,2 kg bypass tuku a 0,3 kg štípané slámy.

Skupině krav na konci laktace, kde jsou zvířata s užítkovostí do dvaceti litrů mléka, se podává TMR s 18 kg kukuřičné siláže, 15 kg jetelotravní senáže, 4 kg produkční směsi a 1,2 kg štípané slámy kvůli kondici. Právě aby krávy stojící na sucho nezatloustly, dostávají krmnou dávku postavenou na travní senáži (24 kg) se třemi kilogramy štípané slámy a doplňkem 0,3 kg minerální směsi pro suchostojné krávy s vyšším podílem fosforu.

„Kvůli komplikacím v podobě ulehnutí, zadržovaných lůžek či poporodní parézy jsme do krmné dávky s vyšší koncentrací fosforu pro skupinu krav v přípravě na porod zařadili iontové soli. V krmné dávce složené z 18 kg kukuřičné siláže, 3 kg travní senáže,

1,8 kg slámy je ve čtyřech kilogramech směsi pro porod tvořené z 19 % pšenice, 59 % řepkou a 9,8 % ječmenem bezmála dvanáctiprocentní (11,8 %) podíl iontových solí. Hlídáme anion-kationtovou bilanci a podle doporučení se snažíme, aby v krmené dávce byla záporná, což v číselném vyjádření představuje hodnotu DCAD-120. Od jara, kdy jsme přešli na tuto krmnou dávku, jsme u krav nemuseli řešit žádné komplikace po porodu. Po otelení standardně podáváme všem kravám spontánní nápoj v minimálním množství 25 litrů. Kravám s metabolickými problémy dáme navíc formou drenče nápoj Rumík," pokračoval Ing. Fák.

Sláma se stává významnou součástí také ve výživě dojníc, protože napomáhá zlepšovat strukturu krmné dávky se zachováním optimálního podílu vlákniny. Krávy však využijí jen slámu o optimální délce, nejlépe od 1,5 do 3 cm. Čím je řezanka delší, tím je separovaný podíl slámy vyšší. V ZD Maleč slámu balíkují do válcových balíků a z vyprodukovaného množství jedenačtyřicet tisíc balíků (o hmotnosti 250 kg) jich spotřebují bezmála třetinu (3000) dojnice. K zajištění požadované délky slámy zde loni pořídili samojízdný míchací krmný vůz Faresin s vestavěným štípačem slámy.

Ustájení a prevence zdraví

V dřevostavbě pro 360 dojníc, v níž byl zahájen provoz před devíti roky, se docílí požadované výměny vzduchu otevřenými bočními stěnami se svinovacími plachtami a hřebenovou šterbinou, které zejména v letních měsících doplňují ventilátory. Hnojné chodby jsou osazeny shrnovacími lopatami, které stahují kejdu skrz středové propadliště do podroštových jímek. Krávy jsou v individuálních ložích na matracích nastlaných štípanou slámou s vápencem.

„V dohledné době budeme muset matrace vyměnit. Vzhledem k technologii odkluzu kejdy uvažujeme o ložích nastlaných separátem. Když už je o tom řeč, v plánu máme také automatický přihrnovač krmiva a drbadla, která přispějí k vyšší pohodě ustájených zvířat. Stejně tak chceme i výkonnější dojírnu s moderní identifikací aktivity zvířat, která by obsloužila alespoň dvaatřicet dojníc. Měla

by nahradit dosluhující rybinovou dojírnu s dvakrát čtrnácti dojícími stánkami, pořízenou ve stejnou dobu, jako jsme zahájili provoz ve vybudované dřevostavbě. Systém identifikace řije založený na získávání dat z pedometrů nám výrazně pomáhá s reprodukci ve stádě, například v loňském roce jsme dosáhli mezidobí 367 dní. A pokud jde o druhou produkční stáj pro 240 dojníc, uvedli jsme ji do provozu před pěti roky. Je téměř identická s předešlou, opět se jedná o světlou, vzdušnou, prostornou stáj. Rozdílovým prvkem je dočasná absence ventilátorů, kterou řešíme," konstatoval dále Ing. Lácha.

V rámci prevence zdraví mléčné žlázy v podniku praktikují systém faremní

Světlá vzdušná stáj zajišťuje dojnícím náležitý komfort

kultivace. Na základě ověřené citlivosti na antibiotika pak cíleně léčí postiženou krávu od konkrétního patogena.

„Faremní kultivaci využíváme ve třech případech, u nově zjištěných zánětů, dále před zaprahováním a konečně každý měsíc po kontrole užitkovosti u krav s rizikovým nárůstem somatických buněk. Pokud je vzorek v uvedeném testu negativní, při zaprahování použijeme pouze strukovou zátku a bariérový latexový dip. Při pozitivním nálezu nasadíme účinný antibiotický preparát a struk opět ošetříme strukovou zátkou a bariérovým latexovým dipem. Díky faremní kultivaci se nám daří úspěšně řešit krávy se zvýšenou somatikou. Tomu odpovídá i dlouhodobý průměr SB v mléce, který se nám v nejlepších obdobích daří držet i pod hranicí 120 tisíc," navázal zootechnik. Stejně tak chovatelé věnují nezanedbatelnou péči o zdraví končetin. Plošnou korekci paznehtů praktiko-

vanou dvakrát ročně, ale i léčbu kulhajících krav ve dvou týdenních intervalech zatím řeší službou.

„Krávy koupeme jednou za dva týdny ve stacionární vaně. Raději bychom chtěli průchozí vanu s častějším intervalem koupání končetin, ale vzhledem k umístění produkční stáje s navazující čekárnou a dojírnu ve svahu hledáme schůdné technické řešení. Při nízkých teplotách v zimních měsících praktikujeme tzv. suché koupele s využitím přípravku Desical plus. Do budoucna plánujeme pořídit klec na úpravu paznehtů, kterou bychom ve spolupráci s podnikovým veterinárním lékařem využili k řešení akutních případů," doplnil vzápětí Ing. Lácha.

Bezproblémový odchov a plány do budoucna

Bezprostředně po narození chovatelé umísťují telata do individuálních boxů poblíž porodny, kde je osuší slámou a mimo období léta jim zapínají na jednu až dvě hodiny nainstalovanou infralampu. Během šesti až osmi hodin telata napojí dvakrát mlezivem v celkové dávce pět až šest litrů. Dávku směsného mleziva pak dostávají do pěti dnů věku třikrát denně. Potom se převádějí do teletníku s kapacitou pro 166 telat, kde jsou opět ustájena individuálně. Jedná se o vzdušný přístřešek s izolovanou střechou a svinovacími plachtami na bočních stěnách stáje, kde je v šestnácti řadách jedenačtyřicet individuálních boxů. Vedle sebe stojící telata jsou sice oddělena plastovou zástěnou, ale boxy jsou uspořádány tak, že mají mezi sebou vizuální kontakt. Ve dvousměnném provozu zde pracují dvě ošetřovatelky, které

ke krmení telat využívají mlktaxi. Zatímco jalovičkám podávají třikrát denně mléčnou náhražku v celkové dávce sedm litrů, býčkům zkrmuji dvakrát za den nativní mléko. Od pátého dne do šestého týdne věku mají telata k dispozici ještě starter a granulovanou mléčnou krmnou směs, v dalším období odchovu se přechází na slamnatý starter s 80% podílem štípané slámy.

„Od sedmého týdne snižujeme telatům dávky mléka s tím, že v devátém týdnu jsou zcela bez mléka. Slamnatý starter napomohl vyřešit přechod telat z koncentrované výživy na objemná krmiva, včetně snížení výskytu onemocnění vyvolaného kokciidiami. V osmi týdnech telata přemísťujeme do skupinových kotců, kde pokračujeme v podávání slamnatého starteru se založeným senem a začínáme je navykat na TMR, podávanou dojnícím na vrcholu laktace. Za dalších čtyř až pět týdnů převádíme jalovičky do odchovny v Rušinově. Býčci končí ve výkrmu dceřiné společnosti Malečská zemědělská, a. s., se sídlem v Pokříkove u Hlinska," uvedl Ing. Lácha.

Odchované jalovice zapouštějí ve 14,5 měsících věku, kdy dosahují hmotnosti okolo 440 až 470 kg. Asi po šedesáti dnech, respektive po zjištění březosti (palpací), se z odchovny převádějí na farmu do Jerišna. Měsíc před plánovaným termínem porodu pak putují na farmu v Dolní Lhotce, kde se zařazují do skupiny krav v přípravě na porod.

„Uvědomujeme si, že se se zvířaty hodně hýbe, ale kvůli hospodaření v chráněné krajinné oblasti prakticky nemůžeme plánovat další stáj. S ohledem na vynaložené investice na novou posklizňovou linku pro podnikovou výrobu krmných směsí, ale i plánovanou kompletní rekonstrukci chovu prasat reprezentovaného 260 prasnicemi nám mnoho prostoru na další inovace nezbyvá. V nejbližší době bychom však rádi zrekonstruovali školku pro telata, kde bychom chtěli mít automatické mléčné automaty. Vzhledem k nárůstu užitkovosti se budeme muset ještě zabývat pořízením větších tanků na skladování mléka, ale také investovat do navýšení skladovacích kapacit na objemná krmiva," řekl na závěr hlavní zootechnik ZD Maleč Ing. Jan Lácha

Martin Jedlička